కోనకోనలో కురవని వాన

మధురాంతకం రాజారాం

ఏ కాలేజీ లెక్చరరయినా 'ఆకలి' ని గురించి 'తీసీస్' వ్రాయదలచుకుంటే నేనతడికి సత్తిరాజు పేరు రికమండ్ చేస్తాను. ఆంధ్రా-మైసూరు బార్డరు దగ్గర్లో ఎక్కడోవున్న ఓ చిన్నపల్లెలో అతడి పుట్టుక. అక్కడ రాగులు తప్పితే మరొక ఆహారధాన్యం పండదట! అదైనా వెలిపంట. అయిదారు బాళ్ళు దున్నిన మెట్టపొలాల్లో రాగులు చల్లేస్తే దేవుడి దయవల్ల సకాలంలో వర్షాలు కురిస్తే పంట దండిగానే పండుతుంది. ఆ రాగిపిండివంటకానికి ఒక్కటే అనుపానం ఎండుమిరపకాయల చట్నీ. "ఎంత బాగుంటుందో నీకేం తెలుసు లేవయ్యా రామంబాబూ! ఒకసారి రుచి చూచావంటే జన్మానికిక వదల్లేవు" అంటుండేవాడు సత్తిరాజు.

సత్తిరాజు ఎంతగా ప్రలోభపెట్టినా చప్పటి రాగి పిండివంటకంలోను, ఎండుమిరపకాయల గొడ్డుకారంలోను, గొప్ప గొప్ప రుచులు నిక్షిప్తమై వుంటాయని నేననుకోలేదు. కానైతే ఈ స్టేట్‌మెంటు వెనకాలవున్న సత్తిరాజు ఆంతర్యాన్ని మాత్రం సానుభూతితో అవగాహన చేసుకోడానికి ప్రయత్నించాను. ఈ సందర్భంలో నాకొక అరేబియా జానపద గాథ జ్ఞప్తికొస్తుండేది. ఒకానొక ఎడారి వర్తకుడు తన బిడారు నుంచి విడిపోయి దారితప్పి, ఇసుకపర్రల్లో తిరిగి తిరిగి అలసిపోయాడట! విపరీతమైన దాహబాధతో అతడినాలుక పిడచగట్టుకపోయింది. గ్రుక్కెడు నీళ్ళుదొరక్కపోతే ప్రాణాలు గుటుక్కుమనేట్టున్నాయి, అలాంటి నిస్సహాయ పరిస్థితిలో అతడికొకచోట బండరాళ్ళకు నడుమగావున్న గోయిలో కొద్దిపాటి నీళ్ళు కనిపించాయి. అతడా నీళ్ళను దోసిళ్ళ కొద్దీ త్రాగేశాడు. చిత్రమేమిటంటే అవి అతడిపాలిటికి అమృతంలా వున్నాయి. ఈ యిలాతలంపైన అంతటి మంచినీళ్ళు మరెక్కడా వుండబోవనుకున్నాడు. తాను త్రాగినంత త్రాగి మిగిలిననీళ్ళను తనదగ్గరవున్న తోలుసంచిలోకి నింపి, తీసుకెళ్ళి బాగ్దాదునగర ఖలీఫాగారికి సమర్పించాడు. ఖలీఫాగారు త్రాగి చూద్దురుగదా, ఆ నీళ్ళల్లో ఆయనకు చెప్పుకోదగ్గ మాధుర్యవిశేషమేమీ కనిపించలేదు. ఆయనకవి మామూలుగానే వున్నాయి.

ఒకానొక వస్తువు మానవుడికి రుచించడంగానీ, రుచించకపోవడంగానీ వస్తుధర్మంపైన ఆధారపడి వుండదు. ఆ వస్తువుయొక్క ఆవశ్యకతపైన ఆధారపడి వుంటుంది. పాపం, తన చిన్నతనంలో తిండికోసం ముఖం వాచిపోయి వుండేవాడేమో సత్తిరాజు! ఏ మాత్రం ఖాద్యపదార్థంలాంటి వస్తువు కనిపించినా ఆవురావురంటూ తినేసేవాడేమో!

వీలయినంత సున్నితంగానే నేనీ అభిప్రాయాన్ని ప్రకటించేవాణ్ణి.

"ఆమాటెందుకు లేవయ్యా రామంబాబూ!" అనేసేవాడు సత్తిరాజు. అంటూ అంటూ పెండోరాస్ బాక్స్‌లాంటి తన జ్ఞాపకాల భోషాణాన్ని తెరిచేసేవాడు.

పిలవకపోయినా కరువులు, కాటకాలు పలికేచోట పుట్టిపెరిగాడు సత్తిరాజు. ఎండాకాల మొచ్చేసరికి అక్కడబావుల్లో త్రాగుడునీరు సైతం అడుగంటుకపోతుండేది. ఊరికంతా మోతుబరి అయిన పెద్దరెడ్డిగారింట్లో పనిపాటచేసుకుంటూ వుండేది సత్తిరాజుతల్లి. వాళ్ళు మిగిలితే అన్నంపెట్టే వాళ్ళు. మిగలకపోతే లేదనేవాళ్ళు. ఒకపూట తింటే, యింకొకపూట తినగలమన్న నమ్మకానికి ఆస్కారంలేని అనిశ్చిత పరిస్థితుల్లో గడచిపోయింది సత్తిరాజుబాల్యం.

"రామంబాబూ! ఆకులలములు మేసి బ్రతకడమంటే ఏమిటో ఎరుగుదువా?" అనేవాడు సత్తిరాజు.

"అదెలాగయ్యా?" అనేవాణ్ణి.

"మావూరికవతల మల్లేశ్వరుడి గుట్టలున్నాయి. ఆ గుట్టలు దాటుకుంటే

దేవదారు కోన. చిక్కం భుజాన తగి లించుకుని, తెలవారుజామున్నే లేచివెళ్ళి పోయేవాళ్ళం. మధ్యాహ్ననికల్లా దేవ దారాకుతో చిక్కంనిండిపోయేది. చిక్కం నిండడమంటే ఏమిటనుకున్నావ్: అది మాకు వారంపదిరోజుల మేత. ఏంలేదు: ఆకును బాగా ఎండకువెయ్యాలి, ఉడక బెట్టాలి. ఉప్పురాళ్ళు వెయ్యాలి. కమ్మగా వుండేటందుకు వేరుశనగ గింజలు చిలి మిడిగానూరి అందులో కలిపెయ్యాలి. పట్టెడాకుతిని, ఒక లోటానీళ్ళు త్రాగేస్తే మళ్ళీ ఒకజాము సేపటిదాకా ఆకలి నీ దగ్గరికి రాదు..."

ఉండివుండీ యిలాగే తన అనుభ వాల్లో ఒక్కొక్కటి నా చెవిలో వేస్తుండే వాడు సత్తిరాజు.

"రామంబాబూ! ఈతగడ్డలుతిన్నావా ఎప్పుడైనా?"

"అవెక్కడ దొరుకుతాయి?" అనే వాణ్ణి.

"మార్కెట్టులో దొరకవులే! గెల వేస్తున్న ఈతచెట్టును చూచి బోసిగా మట్టలన్నీ కొట్టేయాలి. గునపంతో త్రవ్వి బోదెలోనుంచి గడ్డలు పైకితియ్యాలి. ఈతగడ్డంటే ఏమిటనుకున్నావో రామం బాబూ! ఆకలిగావున్న ప్రాణానికి అది కలకండ పెళ్ళేననుకో!"

ఎన్నో సిద్ధౌషధాలను గురించి విని వున్నాను. సిద్ధులు కొందరు తమకు చేత నైన మహిమలద్వారా ఏవేవో అద్భుత కార్యాలు నిర్వహిస్తుంటారని గూడా నాకు తెలుసు. అయినా మందులుగానీ, మహిమలుగానీ ఆకలిబాధను శాశ్వతంగా నివారించలేక పోయాయి. ఆకాడికి సత్తి రాజెంతోనయం. దేవదారాకు, ఈత గడ్డలు మొదలైన వాటిద్వారా క్షుద్బా ధను తాత్కాలికంగానైనా జయించే ఉప శమనక్రియలను కనిపెట్టిన ఘనత నాకు తెలిసినంతలో సత్తిరాజుకే దక్కుతుంది.

చేతిపనుల కో ఆపరేటివ్ సొసైటీ వాళ్ళు బజారు వీధిలో ఒక సేల్స్ఎంపో రియం ఏర్పాటుచేశారు. ఎసెసెల్సీలో ఫెయిలై, కడుపు చేతబట్టుకుని తిరుగు తున్న సత్తిరాజు వాళ్ళు కోరిన హిరణ్యాక్షవరాల కన్నిటికీ సమ్మతించి అందులో సేల్స్మాన్ వుద్యోగం సంపా దించాడు. నెలజీతం డెబ్బయిఅయిదు రూపాయలు. ఎంత నాలీసుభోజనాని కైనా పూటకు రూపాయ పెట్టవలసి వచ్చేది. రెండు వేళలా టిఫిను చేయా లంటే యింకొక ముప్పైరూపాయ లుండాలి. ప్రాణావసరమైన తిండికన్నా ముఖ్యంగా మరికొన్ని బాదరబందీలు సృష్టించినందుకు మనం నాగరికతను కసిదీరా తిట్టుకోవాలి. ఆదిమయుగాల్లో మనిషి ఒక ఆటవిక జంతువుగా బ్రతి కిన బంగారుకాలాన్ని గురించి తలపోస్తూ తన ఆక్రోశాన్నంతా వెలిబుచ్చేవాడు సత్తిరాజు. "చూడవయ్యా రామం బాబూ! అప్పట్లో మానవులు పచ్చిమాం సమే తిన్నారో, కాయగసురులే తిన్నారో మన కనవసరం. ఒకటిమట్టుకు నిజం. ఆనాటి మానవుడు పస్తులతో మాడి మాత్రం చావలేదు. ఆకులో, బెరళ్ళో మొలకు చుట్టుకునేవాడు గనక బట్టలు కొనే తాపత్రయం అసలేలేదు. ఆలే లేక పోతే చూలేమిటన్నట్టు యిక చాకళ్ళను గురించి, మంగళ్ళను గురించి వాడికి కాబట్టె వుండదు. నువ్వూ నేనూ అలా బ్రతగ్గలమా? ఎంతటి వాళ్ళకు లభించే దయ్యా అంతటి భాగ్యం!"

వాస్తుశాస్త్రంలో మయుణ్ణి చంపిపుట్టిన మహాశిల్పి ఒకాయన వుండేవాడు. ఆయన పేరు పెరుమాళ్ళు మేస్త్రి. తన సుదీర్ఘ జీవితంలో అనుభవపూర్వకంగా సంపాదించిన విజ్ఞానాన్నంతా వినియో గించి ఆయన పట్టణం పొలిమేరలో ఒక మూడంతస్తుల భవనరాజాన్ని నిర్మిం చాడు. వానలు కురిస్తే చుట్టూరా నీళ్ళు నిలిచి ఒక తటాకం ఏర్పడిపోతుంది. అప్పుడు చూడాలి దాని రామణీయకం! సముద్రంలో తెరచాపలేని పడవనైనా అనుకోవచ్చు. లేదా దాల్ సరస్సులో తేలియాడే గృహమనైనా అనుకోవచ్చు. సుమారుపాటి బలవంతుడొకడు ఈడ్చి ఒక తన్ను దన్నితే గోడలు, తలుపులు, పైకప్పు విరిగి, పూడి, కూలి, అక్క డొక మట్టిదిబ్బ మాత్రం మిగిలిపోయే పరిస్థితి! ఆ కట్టడంలోని పావురాళ్ళ గూళ్ళలాంటి గదుల్లో దిక్కుమాలిన పావురం సత్తిరాజు. ఈ పావురాలమీద నిగాపెట్టి ఆకాశంలో ప్రదక్షిణాలుతిరిగే డేగలాంటి వాడు పెరుమాళ్ళు మేస్త్రీ. సకాలంలో అద్దె చెల్లించలేక ఆ పావురం ఈ డేగచేత చిక్కి బిక్కరించినప్పుడు సత్తిరాజును అవపాదడపా ఆదుకున్న వాళ్ళల్లో నేనూ ఒక్కణ్ణి. సత్తిరాజుకు అప్పుల్ని తిరిగి చెల్లించే సదుపాయాలు చాలా తక్కువ. అతడికి కాళ్ళున్నాయి. చేతులున్నాయి. ఎవరేపని చెప్పినా మారుమాట లేకుండా చేసిపెట్టేవాడు. కానీ మానవుడి శరీరశ్రమకు గూడా ఒక మూల్యం వుందన్న స్పృహలేని సమాజంలో సత్తిరాజులాంటి వాళ్ళుఋణ విముక్తులు గావడం ఎలా సాధ్యం? వాళ్ళు కొండంత కృతజ్ఞతను తలపైన మోస్తారు. ఆ బరువు క్రిందనే కృంగి పోతారు.

పెరుమాళ్ళుమేస్త్రీ గృహసామ్రాజ్యం లో నేనూ ఒక పౌరుడినే అయినప్పటికీ హోదాలో సత్తిరాజుకూ నాకూ కొంత తేడా వుండేది. బిల్లుకలెక్టర్నిగా మునిసి పాలిటీ వాళ్ళు నాకిచ్చే నూటపాతిక రూపాయలు చాలకపోతే యింటికివ్రాసి పదోపరకో తెప్పించుకునే వెసులుబాటు వుండేది గనుక గుడ్డిలో మెల్లగా నేను కాస్తా దిక్కున్న పావురాన్ని. సత్తిరాజు గదికీ, నా గదికీ గట్టిఅట్టలాంటి గోడ ఒకటే అడ్డం. రాత్రివేళల్లో నా గది లోకి వచ్చికూర్చుని ఏవో కబుర్లతో కాల

క్షేపం గావించే వాడు సత్తిరాజు. హైస్కూల్లో చదువుకున్న కాలంలో వారాల పిల్లాడుగా సత్తిరాజు గడించిన అనుభవాలు అన్నీ యిన్నీ కావు పది పన్నెండు కుటుంబాల మంచిచెడ్డల్ని అతడు క్షుణ్ణంగా బేరీజువేసి పెట్టుకున్నాడు. పెట్టిన తల్లికి నమస్కారాలు! పెట్టని పుణ్యాత్మురాలిపైకి శాపబాణాలు! 'ఇంత ఆలస్యమైందేం బాబూ! రా కాళ్ళు కడుక్కో' అంటూ ఆదరించిన గృహిణికి అభినందనలు. 'వచ్చావూ! నువ్వొకడివి మాకు శనిగాడిలా దాపురించావు. ఈరోజు బంధువులొచ్చారుగానీ వెళ్ళు వెళ్ళు' అంటూ చీదరించుకున్న యింటావిడకు అభిశంసలు. ఇలా ఎంతసేపైనా సాగిపోతుండేది సత్తిరాజు ప్రసంగం. ఏ పన్నెండు గంటలప్పుడో నేను చిరాకు పడుతూ 'వెళ్ళి పడుకోరాదా సత్తిరాజూ!' అంటే 'పడుకుంటే నిద్రపడుతుంది గనకనా! ఎనిమిది గంటలప్పుడు తిన్నతిండి పదింటికే జీర్ణమైపోయింది. ఇప్పుడిక నాలుగరటి పళ్ళుతిని అరపడి పాలు త్రాగితేగానీ నిద్రపడుతుందనే ఆశలేదు' అనేవాడు. "చాలించవయ్యా బాబూ! మనలాంటి సామాన్యుల కడుపుల్లో యింతింతలావు జఠరాగ్ని వుండటం ప్రమాదకరం!" అనేవాణ్ణి. "నన్నేం చేయమంటావయ్యా రామంబాబూ! నాకింత ఆకలిగా వుండడం ఎందుకని? దీనికంతకూ కారకురాలు మా అమ్మ. చచ్చి ఏలోకంలో వుందోగానీ, బ్రతికి గనక వుంటే ఆమెపైన నేను కోర్టులో కేసువేసినా తప్పులేదు" అంటూ చివరికతడు గాడిదపాలు వృత్తాంతాన్ని ఏకరువు పెట్టేవాడు.

"అసలేం జరిగిందంటే రామంబాబూ! నేను పుట్టేటప్పటికి మాకుటుంబ స్థితిగతులు కొంచెం మెరుగ్గానే వుండేవట! మాకొక రెండెకరాల కొంప్రగూడా వుండేదట! మా నాన్న చీట్లాటలో పడి

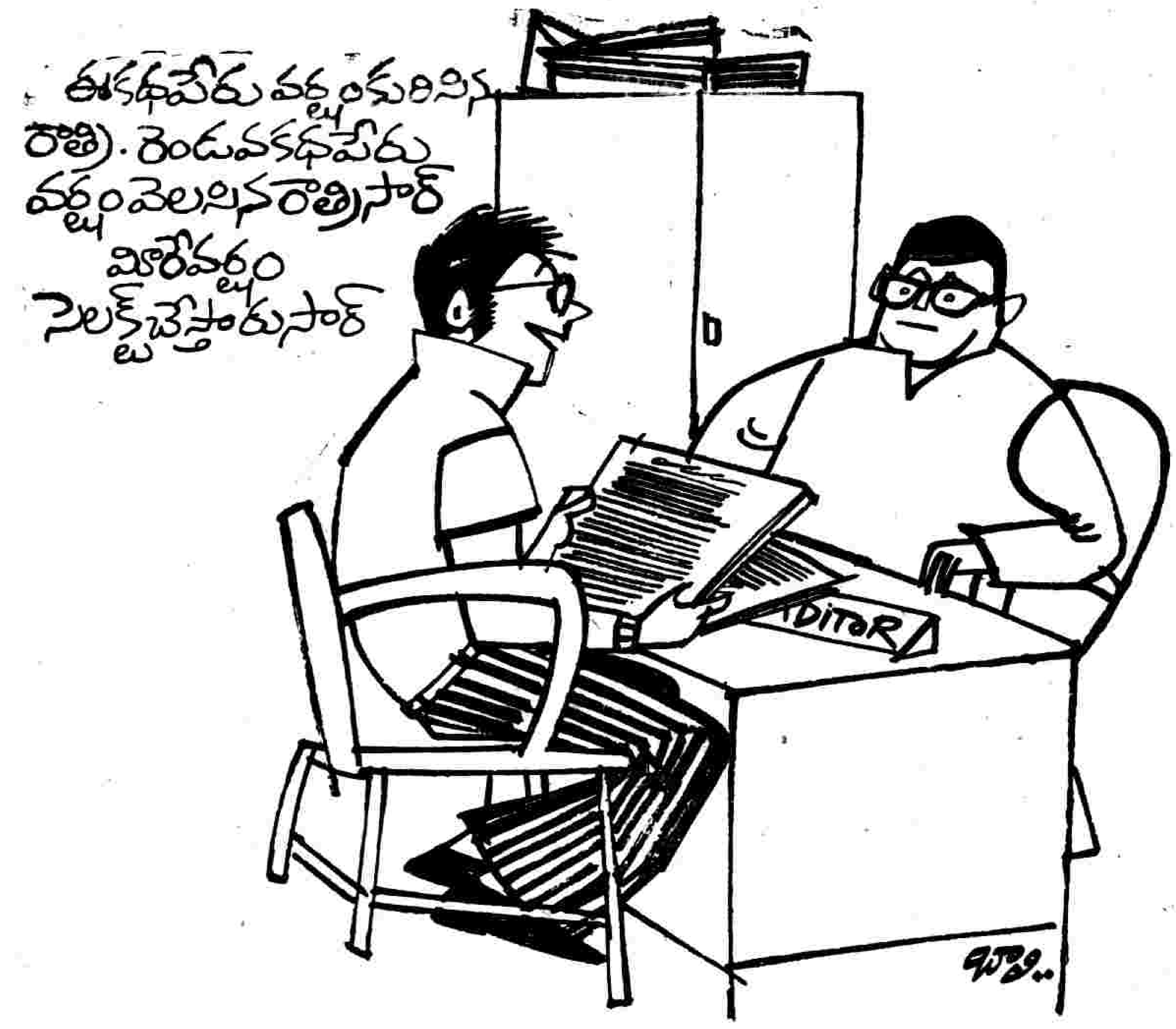

అయినకాడికి అప్పులుచేస్తూ వచ్చాడట! వడ్డీలు పెరిగి. పెరిగి ఆ అసలుపాయిదాల వరదలో ఆ ఆస్తికొట్టుకపోయింది. ఆ బెంగతోనే మానాన్న కాయలాపడి, కడకు కళ్ళుమూశాడనుకో: అదంతా వేరేకథ. ఇప్పుడు చెప్పొచ్చింది గాడిదపాలును గురించి. నేను పురిట్లో బిడ్డనుగా వుండగా మా అమ్మవరుసగా మూడురోజులు నాచేత గాడిదపాలు త్రాగించిందట! గాడిదపాలు త్రాగడమంటే ఏమిటనుకున్నావు? జీవితాంతం యిక జఠరాగ్ని నిద్రపోదన్నమాటే! కడుపులో రాళ్ళువేసినా జీర్ణమైపోవలసిందే! నిద్రపట్టని రాత్రుల్లో నాకిదే ఆలోచననుకో! అరణ్యవాసంలోవుండగా పాండవులకు సూర్యుడొక అక్షయపాత్రను ప్రసాదించాడట! నాకలాంటిదొకటి దొరికినా బాగుండిపోవును! తెల్లవారేసరికి డజను యిడ్లీలు, పదిగంటలకు చక్కగా ఒక లోటా టొమాటోజ్యూసు, ప్రొద్దు నడిమింటికొచ్చేసరికి ఒక ప్లేటు బిర్యానీ, రెండో మూడో ఆమ్లెట్లు..."

"బాగుందిలే వరస! అయినా మానవుడికి అత్యాశ పనికిరాదు. ఇసుకలో పడుకుని పసిడిమేడలు కట్టుకోడమంటే ఏమిటో యిప్పుడు నీ మాటలద్వారా తెలిసొచ్చింది" అనేవాణ్ణి.

"పోనీ, జన్మకంతాశివరాత్రిగాఒక్కటంటే ఒక్కరోజు, కనీసం ఒక్కపూటయినా తృప్తిగా అలాంటి భోజనం దొరికే అవకాశం మనకు దొరక్కూడదా రామంబాబూ?" అంటూ నావైపు జాలిగా చూచేవాడు సత్తిరాజు

తిండి తినడం, నిద్రపోవడం మొదలైనవి ప్రాణుల సహజధర్మాలు. ఆధునిక రాజ్యాంగాలు కర్మసిద్ధాంతాన్ని ఖాతరు చెయ్యవుగనుకమానవుడుకడుపునిండా తినాలనుకోడం చట్టరీత్యా నేరంగాదు. కానీ హక్కుండడంతో ఏమయింది? అవకాశముండాలి గదా! అనేవాణ్ణి. 'అవకాశం తేరగా దొరుకుతుందా? దాని కోసం వెతకాలి' అనేవాడు సత్తిరాజు.

"ప్రయత్నించుబాబూ! నీప్రయత్నం ఫలిస్తే సంతోషిస్తాను" అన్నాను.

'యురేకా, యురేకా' అంటూ పరుగెత్తుకొచ్చిన ఆర్కిమెడీస్‌లా ఓరోజు సాయంకాలం ఆనందం తృళ్ళింతలాడు

తున్న ముఖంతో వూడిపడ్డాడు సత్తిరాజు. "రామంబాబూ! దొరికిందయ్యా దారి. కనిపెట్టేశానయ్యా ఉపాయం" అన్నాడు.

"అదేమిటో చెప్పవయ్యా బాబూ!" అన్నాను ఆశ్చర్యపడిపోతూ.

సత్తిరాజు చెప్పాడు.

అతడి ఉపాయమేమిటో విని నేనాదిలో పెదవి విరిచినమాట నిజమే! కానీ నింపాదిగా ఆలోచించినమీదట అది అమోఘమైన ఉపాయంగానే తోచింది. నీ కోరికల్ని నువ్వు నెరవేర్చుకోలేనప్పుడు, వాటిని నెరవేర్చగల వ్యక్తి చేతికిగాని, సంస్థ చేతికిగానీ నీజీవితాన్ని తీసుకెళ్ళి అప్పగించటంలో తప్పులేదు. కాస్తా రిస్కుతో కూడిన వ్యవహారమే కావచ్చుగాక: ఆమాత్రంరిస్కు తీసుకోకపోతే జీవితం ఒకచోట పడవేసిన గొంగడిలా జడప్రాయంగా వుండిపోతుంది.

మరునాటి వుదయం పదిగంటలకు మేము రిక్రూట్‌మెంటు ఆఫీసు ఎదుట తచ్చాడుతున్నాము. అందుకని వచ్చిన ఆఫీసరు ఎత్తు, బరువు, ఛాతీ మొదలైన వివరాలు నమోదు చేశాడు. ఒక డాక్టరుగారు ఆరోగ్యపరీక్షలు ముగించాడు. సాయంకాలం లిస్టువేస్తామన్నారు.ఆలోగా మిత్రులనందరినీ ఒకసారి కలుసుకుని గుడ్‌బై చెప్పిరావాలనిపించింది. వెళ్ళొద్దాం రమ్మని సత్తిరాజును పిలిచాను. అతడెందుకో ఉత్సాహంగా లేడు.

"ఏం చెప్పమంటావు రామంబాబూ! ఎక్కడికి వెళ్ళినా నా దురదృష్టం నన్ను వెంటాడుతూనే వుంది. చిన్నప్పుడు మల్లేశ్వరి గుట్టపైన కాలుజారి పడ్డాను. మోకాటిక్రింద ఎముక విరిగింది. పుత్తూరు తీసుకెళ్ళి మా అమ్మ కట్టు గట్టించుకొచ్చింది. నేను కాలుకాస్తా ఎగరేస్తూ నడుస్తుండడం అందుకే! డాక్టరుగారీ విషయం పసిగట్టేశారు కాలూ, చెయ్యీ సరిగ్గాలేనివాడు మిలిటరీకేం పనికొస్తాడు చెప్పు!"

అనుకున్నంతా అయింది. ఎన్నికైన వ్యక్తుల జాబితాలో సత్తిరాజు పేరు కనిపించలేదు.

మిలిటరీ ఉద్యోగులవెంట బయల్దేరిన నాకు ప్లాట్‌ఫారంపైన నిలబడి సత్తిరాజు వీడ్కోలిచ్చిన సంఘటన ఆదొక విషాదోదంతంగా మనసులో నిలిచిపోయింది. "చూచావా సత్తిరాజూ! ఒకడుచేసిపెట్టిన ప్రయోగాన్ని అందిపుచ్చుకుని, యింకొకడు ప్రయోజనం పొందడమంటే యిదే! నువ్వు గనుక చొరవతీసుకోకుంటే నా బ్రతుకుబాట మారివుండేదేగాదు. జీవితంలో నిన్నెప్పటికీ మరచిపోలేను. సెలవుల్లో వచ్చినప్పుడు నిన్ను కలుసుకుంటాను. కులాసాగా ఒకటి రెండురోజులు కలిసి కాలక్షేపం చేద్దాం. వెళ్ళగానే అడ్రస్సు తెలియజేస్తాను. తరచుగా ఉత్తరాలు వ్రాస్తూవుండు..."

"అలాగలాగే" అన్నాడు సత్తిరాజు.

అయితే అతడి దగ్గరినుంచి నాకు వచ్చినవల్లా రెండు మూడు వుత్తరాలే! ఆరుమాసాల అనంతరం నేను మిలిటరీ క్యాంపునుంచీ అతడికి వ్రాసిన వుత్తరం 'సేల్స్‌ఎంపోరియం మూసివేశారన్న'రిమార్కుతో నాకు తిరిగి వచ్చింది.

* * *

పదేళ్ళ అనంతరం మళ్ళీ ఒకసారి ఆ పట్టణంలో కాలుమోపాను. నాటికినేటికీ నగరం బాగా పెరిగింది. అరణ్యంలో ఒక వనమూలికను కనిపెట్టినట్టుగా యింత పెద్దపట్టణంలో ఒక చిరునామా తెలియని వ్యక్తిని వెదికి పట్టుకోవడం చాలా కష్టమే! గడచిన పదేళ్ళలో, నేను దేశమంతటా కలయతిరిగాను. రకరకాల వ్యక్తులను కలుసుకున్నాను. క్షేత్రాలు సందర్శించాను. ఎన్నో జీవితానుభవాలు గడించాను. ఇన్నింటికీ మూలకారకుడైన వ్యక్తిని కలుసుకోవాలన్న బలీయమైన కోరిక నన్నీనగరంలో దింపింది. అతడికి నేనెంతటి ప్రత్యుపకారం చేసినా చేయవచ్చు. సత్తిరాజు అల్పసంతోషి. అతడికి సంతృప్తి కలిగించడం చాలా సులువు. తాను కోరుకున్న భక్ష్యభోజ్యాలతో ఒకపూట భోజనసుఖం చేకూర్చినా చాలు.

ఇంత దూరంవచ్చాక మళ్ళీ ఒక అనుమానం. ఇంతకూ సత్తిరాజు యింకా ఈ పట్టణంలోనే వున్నాడా అని!

ఈ అస్తినాస్తి విచికిత్సతో ఒరిగేదేమీలేదని, ఆలోచన కట్టిపెట్టి, అన్వేషణలోకి జొరబడ్డాను. మొదట సేల్స్‌ఎంపోరియం వుండినచోటికి వెళ్ళిచూచాను. ఇప్పుడక్కడొక చెప్పులషాపు తెరిచారు. పూర్వపరిచితులైన మిత్రులెవరైనా కనిపిస్తారేమోనని రోడ్లవెంట పడ్డాను. సందుల్లో గొందుల్లో తిరిగాను. అంతలో మిట్టమధ్యాహ్నం కావచ్చింది. వేళకాగానే పరుగెత్తుకుంటూవెళ్ళి డైనింగు టేబిలు దగ్గర కూచోడానికి అలవాటు పడిన ప్రాణం! ఈవూళ్ళో 'ఎల్లోరా' అన్నహోటలొకటి వుండాలి. అప్పట్లో రుచికరమైన వంటకాలకది పెట్టింది పేరు. ఆ తినుబండారాలపట్ల ప్రలోభపడి సత్తిరాజు 'ఎల్లోరా'లో సర్వరు వుద్యోగం దొరికినా బాగుండునంటుండేవాడు.

ఓ రిక్షాను ఆపి 'హోటలెల్లోరా' అన్నాను.

కొద్దినిమిషాల్లో రిక్షా హోటలు ముందర ఆగింది.

హోటల్లో ప్రవేశించాను.

కౌంటరు దగ్గరకూర్చున్న వ్యక్తి నావైపు ఎగాదిగా చూచినట్టే గుర్తు. కొత్త కస్టమర్లవైపు హోటలు ప్రొప్రయిటర్లు పరకాయించి చూడడం సహజమే! నేనా విషయాన్ని అంతగా పట్టించుకోలేదు. కౌంటరు దగ్గరకువెళ్ళి నిలబడి "ఇక్క-

దెంతండీ భోజనంరేటు?" అంటూ పర్సు లోంచి డబ్బు పైకి తీయబోయాను.

ఆ పని చేయడానికి వీల్లేకుండా కౌంటరులో కూర్చున్నవ్యక్తి నా చేతిని గట్టిగా బంధించేశాడు— "ఎన్నాళ్ళకెన్నాళ్ళకయ్యా రామంబాబూ! నేనే నయ్యా సత్తిరాజుని! తలపైకెత్తి నా ముఖంలోకి చూడవయ్యా బాబూ!" అన్నాడు.

ఏం చెప్పాలో తోచక, ఆశ్చర్యం ఎలా ప్రకటించాలో స్ఫురించక చేష్ట లుడిగి, గ్రుడ్లు తేలవేసి నిట్టనిలువునా స్తంభీభూతుడినై పోయాను.

"ఒరే చిట్టీ! అయ్యగారి కొక కుర్చీ తెచ్చి వెయ్యరా" అన్నాడు సత్తిరాజు. పైకిలేచి నన్నా కుర్చీలో కూచోబెట్టాడు. ఇంకా అక్కడే నిల్చున్న కుర్రాడితో "అయ్యగారికొకబాదాంఫీరు" అన్నాడు.

గ్లాసు ఖాళీచేసి వాపసుచేస్తూ "ఆశ్చర్యంతో ఎంతగా బుర్రకు వేడెక్కించినా నువ్విప్పించిన బాదాంఫీరు మట్టుకూ చల్లగానే వుంది" అన్నాను.

సత్తిరాజు నవ్వాడు.

ఆ నవ్వు అతడు నా పైన కుప్పించబోతున్న ప్రశ్నలకన్నింటికీ ఉపక్రమణిక లాంటిదని తరువాత తెలిసింది.

సొంతంగా నాకుసంబంధించిన విశేషాలన్నీ నేను చెప్పడమయింది. ఇక చెప్పడానికి మిగిలింది తనవంతే! తనదాకా వచ్చేసరికి సత్తిరాజు హోటల్లోవున్న ఆంతరంగికాగారానికి నన్ను తరలించాడు.

"ఇక్కడ గోడలకు చెవులుండవా?" అన్నాను.

సత్తిరాజు మరింత బిగ్గరగా నవ్వేశాడు.

"ఫరవా లేదులే! నా విషయం యిక్కడందరికీ తెలిసిన బహిరంగ రహస్యమే! కానీ నన్ను గురించి నేనే చెప్పుకోవలసి వచ్చేసరికీ రహస్యం

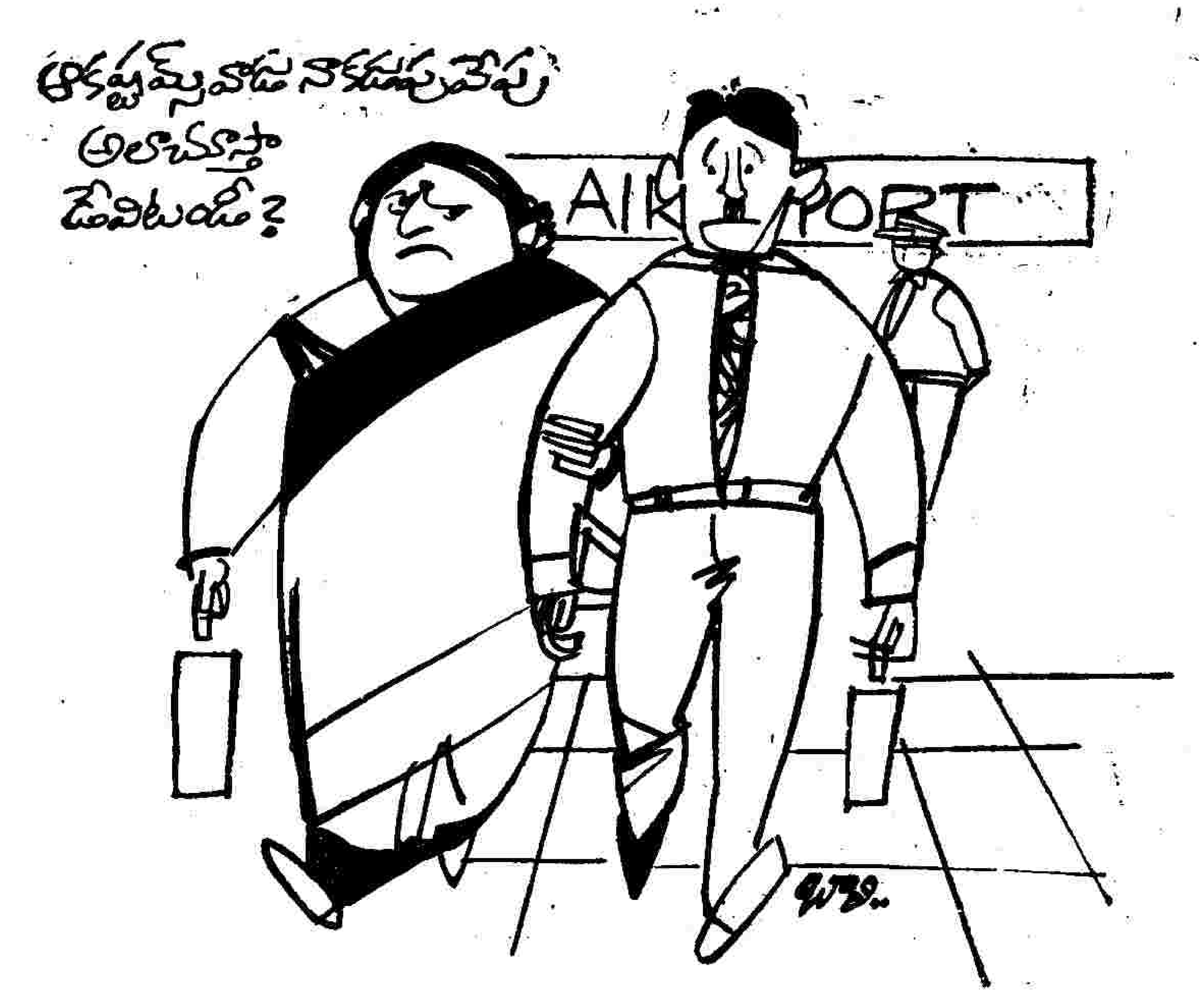

నటించడం అనవసరమైంది. అసలేం జరిగిందంటే..."

టూకీగానే చెప్పి ముగించాడు. సత్తిరాజు చెప్పిన విషయంకన్నా, అతడా విషయం చెప్పినతీరే నా ఆశ్చర్యాన్ని ద్విగుణీకృతం చేసింది. ఉన్నవాస్తవానికి ఏ మాత్రం ఆదర్శాల కోటింగు వేయకుండా తననుగురించిన నిజాన్ని కుండబద్దలు కొట్టినట్టుగా వెల్లడించిన అతని నిష్కాపట్యం ఎదుట నేను దిగ్భ్రాంతికి లోనుగావలసి వచ్చింది. సేల్స్ ఎంపోరియమ్ మూసివేశాక తాను నిరుద్యోగి అయిపోయాడు. ఉద్యోగం వూడిందని తెలియగానే పెరుమాళ్ళు మేస్త్రీ గది ఖాళీ చేయించాడు. తిండికి ఠికాణా లేకుండా, నిల్చోడానికి నీడ లేకుండా అతను నానాయాతనలకు గురి అయ్యాడు. ఆ సమయానికి సరిగ్గా చెప్పకుండా పెట్టకుండా ఓ సర్వరు మహాశయుడు వుడాయించడంవల్ల ఎల్లోరాహోటల్లో ఓ ఖాళీ ఏర్పడివుంది ఆ కాళీని భర్తీ చెయ్యడానికి సిద్ధపడ్డాడు సత్తిరాజు. ప్రొప్రయిటరు సుబ్బయ్య కాస్తా జంకుగొంకులతోనే సత్తిరాజును తన కొలువులోకి తీసుకున్నాడు. బజారుకు వెళ్ళి అంగడిసామాన్లు కొనితెస్తూ, మార్కెట్టుకు వెళ్ళి కూరగాయలు పట్టుకొస్తూ, సాయంకాలాల్లో జమాఖర్చు లెక్కలు వ్రాసిపెడుతూ సత్తిరాజు తన హోదాను పెంచుకున్నాడు. క్రమక్రమంగా సుబ్బయ్యకు అభిమానపాత్రుడయ్యాడు. వేర్వేరు పట్టణాల్లో సుబ్బయ్య కిలాంటివే మూడు హోటళ్ళున్నాయి. డబ్బుకూడా దండిగానే వుంది. పగటిపూట చూస్తే, రాత్రివేళ కలలోకివచ్చే రూపరేఖావిలాసాలతో భగవంతుడు సుబ్బయ్యకొక కుమార్తెను ప్రసాదించివున్నాడనీ, ఆవిడ వెలపోవడానికి అవసరమైతే ఒకహోటలును త్యాగం చెయ్యడానికైనా అతడుసిద్ధమే నని సత్తిరాజు గ్రహించాడు. ఆలోగా ఈ కుర్రవాడు స్వయంగా హోటలు వ్యాపారాన్ని నడిపించుక పోగలడని సుబ్బయ్యకుకూడా నమ్మకం చిక్కింది.

"రూపవతి అయినభార్య మొగుడికి శత్రువట! అయినా అందం ఎందుకు రామంబాబూ! అదేమైనా కొరుక్కుతినడానికి పనికొస్తుందా?"

అంతటితో ఈ ప్రసంగానికి స్వస్తి అన్నట్టుగా సత్తిరాజు పైకిలేచి పొడుగాటి

తాళంచెవితో నిలువెత్తు రెఫ్రిజరేటరు తెరిచాడు. దాన్నిండా కొరుక్కుతిన డానికిపనికొచ్చే వస్తువులే వున్నాయి.

కాలింగ్‌బెల్ నొక్కి హెడ్ వెయిటరుని పిలిపించాడు. "అరిటాకు తీసుకరా ! అయ్యగారికి స్పెషల్ మీల్స్ వడ్డించు" అన్నాడు।

"మరి నీ సంగతి ?'' అన్నాను.

"మొదట అతిథికి చెల్లించాల్సిన మర్యాద చెల్లించనివ్వు ! గృహస్థుడి సంగతి తర్వాత..."

ఆకుచుట్టూ కొలువైన వంటకాలవైపు చూస్తూ ''మొత్తానికి మన బ్రతుకుల్లో ఏదో సామ్యమున్నట్టే వుందిలేసత్తిరాజూ నేను మిలిటరీలో చేరాను. నువ్వు మిలిటరీ హోటలు నడుపు తున్నావు" అన్నాను.

''నీ మిలిటరీ ప్రతాపాన్ని భోజనం పైన చూపించుమరి..."

ఖాళీ అయిపోయిన ప్లేట్లను మళ్ళీ మళ్ళీ అదేపదార్థాలతో నింపిస్తూ "ఏదీ, దీన్నితిను ! దాన్ని నంజుకో ! అదింకా ముట్టుకోలేదే నువ్వు ! ముందుగా దీన్ని ఖాళీచేసెయ్'' అంటూ తీవ్రంగా పర్యవేక్షణ కొనసాగించాడు.

"బాబూ, నీకొక నమస్కారం ! నేనింక నీపరీక్షకు తట్టుకోలేను" అంటూ వేడుకోటం మినహాగా గత్యంతరం లేకపోయింది.

చేయి కడుక్కుని తిరిగొచ్చేసరికి టేబిలు శుభ్రమైపోయింది. సత్తిరాజు ముందరమాత్రం ఒకప్లేటు అందులో ఓచిన్న కాగితం పార్సేలు.

ఓ గిన్నెలో సాంబారు తీసుకొచ్చి బల్లపైన పెట్టి వెళ్ళాడు వెయిటరు.

ఆ పాటికి సత్తిరాజు పార్సెల్ విప్పేశాడు. అందులోనుంచి ఓరొట్టెముక్క బయటపడింది.

''ప్రస్తుతం యిదేనయ్యా నాఆహారం. అనుపానంగా ఉప్పూ కారం తగ్గించిన సాంబారు మాత్రమే వాడుకోవాలి. ఇంతకుమించి మరేది తిన్నా మొదటికే మోసమని డాక్టర్ల సలహా ! వెరశీ సారాంశమేమిటంటే తినేవాళ్ళవైపు చూడ్డమే యిప్పుడు నాకు మిగిలిన ఆనంధం..."

ద్వారబంధానికి కాగితం పువ్వుల తోరణం కట్టినట్టుగా వెలవెలపోతున్న నవ్వొకటి సత్తిరాజు పెదవులపైన విరిసింది !